DTA Kütüphanesi
Ankara

ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
GEVHER NESİBE TIP TARİHİ ENSTİTÜSÜ
YAYIN NO: 14

ABDÜLLÂTİF BAĞDÂDİ

14 MART 1992 - KAYSERİ

GEVHER NESİBE SULTAN Anısına Düzenlenen
Abdüllâtif Bâğdâdî Kongresi tebliğleri
14 Mart 1992
KAYSERİ

EDİTÖR
Prof. Dr. Ahmet Hulûsi KÖKER

(Tebliğlerin dil ve bilimsel sorumlulukları konuşmacılara aittir).

Her Hakkı Saklıdır

ISBN.975-7598-54-2

Dizgi-Baskı
Erciyes Üniversitesi Matbaası
KAYSERİ-1993

REY'Lİ HATİBOĞLU'NUN KANUN EL FI'T TIP HAKKINDAKİ FİKİRLERİ

Prof.Dr.Ahmet Hulûsi KÖKER *
Necati Avcı **

Biz bu makalemizde, Abdüllatif Bağdadi'nin, " Kelamun ala İbni Hatibi-r-Rey ala, bazı Kitab'ül Kanun fi't Tıbb-l-İbni Sina " isimli risalesinden bahsetmek istiyoruz. Bu Risaleye, 1190 yılında, Şam'a ilk gittiğinde rastlamış. O devirde Nureddin Zengi Hastahanesinde, Taceddin el-Kindi'den ders alıyormuş. Bu eski Risale, elden ele dolaşırken, bir arkadaşının eline geçmiş, o da bunu yeniden yazmış ve Bağdadi'ye vermiştir." Bu Risalede, Kanun el Fi't Tıbbın, Nabz bölümüne kadar olan kısmının incelemesi varmış. Bu risalede "Felsefeye 'de rastladım, çok önemli konular vardı, böyle bir eserin uzun müddet saklanması, bir haksızlık değil mi ? , bu affedilir mi ? " Sözü ile eserin değerini belirtiyor.

Reyli Hatiboğlu ismi ile tanınan, Muhammed bin Ömer'e göre; Kanun kelimesi:, Teknikde kullanılan, ölçme (Pergel, Cetvel, Açı) ve inşaatlarda kullanılan Cetveller (T) in bütününe verilen bir isimdir. Esasen Kanun kelimesi Süryanice de kullanılmaktadır. " Kanun, sonsuza kadar, insanlara, doğru yolu gösterecek bir ilimdir." Kanun tek tek olan şeylerin bütünüdür. Kanundan sonra gelen Lam harfi, konuyu açıklamaktadır. Mantık Kanunları, Tıp Kanunları gibi. (Kanun el fi't Tıp). " Kanunların tek amacı, onlarla amel etmek, işleri ona göre düzeltmek, yapılanların kanunlara istediği gibi olup olmadığın incelemektir.Bunların dışında kalan istekler, arzular yerine getirilmez. İşte İbni Sina'nın Tıp Kanunları da, yanlışlıkları düzeltmek için yazılmış

* Erciyes Üniversitesi Gevher Nesibe Tıp Tarihi Enstitüsü Müdürü
** Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Görevlisi

gerçekden de, üç dört asır boyunca Tıp ilmini yöneltmiştir.

Muhammed bin Ömer'e göre, Kanun Fi'Tıp, ile Tıbbın bütün imkansızlıklarının çözmek mümkün değildir. İbni Sina'nın " Mümkündür " kelimesi yanlıştır, zira Tıp öyle bir ilimdir ki, içinde kendisinin dışında, fakat kendisi ile ilgili bilimler de vardır. Mesela Galen'in söyledikleri gibi; Gıda, İlaç, Hava, Mevsimler ve benzeri ilimlerin de Tıbbi yönleri vardır.Galen'e göre Tıp: " Sağlığa dayalı ve onunla ilgili aksaklık ve Hastalıkların bilinmesidir ". Şu halde kanun kitabı bütün Tıbbı içine almamaktadır.

Tıp ilminin caydırıcı gücü; insan bedenini, Sağlıklı ve Hastalıklı halini, Bedenin direncini, ilaçları ve etkilerini bilmekle gerçekleşir. Tıp bunların bütünüdür.

" Çiftçilik de aynen Tıbba benzer; zira yalnızca tohumların ve fidanların durumlarını bilmekden ibaret değildir. Bu bitkilerin sınıflarına ait uygun toprak çeşitlerini bilme ihtiyacını da gerektirir. Bu bitkilerin yetiştirilmeye uygun zamanlarını ve iklim şartlarını, her sınıfın gübre su ve benzeri ihtiyaçlarını da bilmeli ki çiftçilik yapılabilsin. Çiftçilik ilmi, bunların bütününün bilinmesinden meydana gelir. "

İbni Sina'ya Göre, Tıp İlminin uğraştığı üç ana bölüm vardır :

1- Sağlığı koruma (Koruyucu Hekimlik)
2- Sağlık elden gitmiş ise, onu geri getirme (Hastalık)
   Hastalığa sebeb olabilecek direkt unsurları şunlardır :
   a) Yaş b.Irk c. Meslek (Hafif, Orta, Ağır İşler)
   d) Alışkanlıklar e.Beden Yapısı ve Mizaç
   e) Gıdalar
3- Tedavi etmek (İlaç, Beslenme).

İbni Sina'ya göre hazik bir Hekim nasıl olmalıdır :

1- Hekimin Şahsiyeti, Yüce Allahın sevdiği insanlarınki gibi olmalı

a) Kendini bilmeli

b) İnsanlara kıymet vermeli

c) Adil olmalı

d) Duygularının esiri olmamalı

e) Asabiyetten sakınmalı

f) Cahilce davranmamalı, Bağırma, Çağırma, Çirkin sesler çıkarmamalı.

2- Hekimin Özellikleri ve bilmesi gerekli olan bilgiler:

Hekim Şifa Mantığını iyi bilmeli

a) Hekimde, şahsi bir kabiliyet olan, Hitabet San'atı olmalıdır. Hekim hatip gibi; hastasının şüphelerini yok edebilmelidir.

Hitabet tek olan bir konuda, ikna için yeterli bir kuvvet değildir. İkna için, karşılıklı zıd iki eylem (unsur) olması gereklidir (Aristoteles). "Savaşlarda, Hatiplerin konuşmaları, ikna eder ve başarı sağlanır." (Dost-Düşman, Kazanmak-Kaybetmek, vs).

Tıpta da, böyle iki zıd eylem vardır, biri hastalandıran, diğeri de iyileştiren iki amaç mevcuttur. (Sağlık-Hastalık).

Abdüllatif Bağdadiye göre Tıp İlminin Önemi :

İnsanoğlu, kendi gerçeğini öğrenmek istiyorsa, Tıp İlmini öğrenmelidir. Zira bu ilim içinde, Yüce Allah'ın, müthiş kudretini, insanın Tabiat ve sırlarını öğrenecektir. Bu ilimde, yaradanın gücünü gösteren deliller vardır. Tıp ilmi ile, Yüce Allah'ın şaşırtıcı kudreti bilinir.

İLİM : Bir bölgeden başka bir bölgeye veya bir Milletten diğerine, önce kaybolur gibi görünür, sonra başka bir yerden fışkırır, süreklidir ve kaybolmaz. " Pınarın suyu batar, tekrar fışkırır, bitki kaybolur ve tekrar fışkırır " .

ÖĞRENİM :

1- Çalışmayan öğrenemez, başarılı olamaz

2- Bütün başarılar için, bilgi ve zaman gereklidir.

3- Öğrenirken iyi öğren, aceleci olma, sabırlı ve sebatlı ol

4- Bir konu ile uğraş, dikkatini topla, önce birini öğren ve sonra diğerine geçebilirsin

5- Bir ilmi öğrendiğinde tam öğrendiğini zannetme. İlim süreklidir ve düşünce ile gittikçe gelişir. Eksilmemesi için sürekli okumalı, gelişmesi için de sürekli takib edilmelidir. Bugünkü " Post Graguat Eğitim " ile eşdeğer bir öğretimdir.

6- Bir İlmi iyi kavramak ve doğru öğrenmek istiyorsan, onu kaynağından okumalısın. İlim nakledilirken, kişinin anlamsız fikirleri ve şahsi görüşleri ilave edilebilir. İlim, yanlış Nakiller yolu ile yok olabilir. Bir ilim ne kadar rivayet edilirse, o kadar gerçek hüviyetinden uzaklaştırılmış olur. Hatalar, gerçekden uzaklaştıkça, çığ gibi büyürler. Açının kollarından ne kadar uzaklaşırsanız veya açının kolları ne kadar uzarsa açı da o nisbette büyür. " Felsefe, İlimlerinden uzaklaştıkça, Alimlerin cahilliği o kadar artar ".

KONUŞMA Hk. :

1- Sözler, öz, açık, ahenkli ve amaca yöneltilmiş olmalıdır.

2- Çok konuşma ve seni ilgilendirmeyen söze karışma, konu çok önemli ise o zaman sakın susma.

3- Konuşurken, gülme, sözünü bölük pürçük kesme, sakin ve rahat konuş, düşünerek konuştuğun ve sözünün arkasının geleceği anlaşılsın.

" Duygularını bastırmayan kimseler, Efendi olamazlar ".

" Zengin'in okumaya ihtiyacı olmadığından, bilgisiz kalır ".

" Önce İlim öğrenmeli ve sonra para kazanılmalıdır, Alimin Zengini topluma daha faydalı olur ".